

показано чергові 16 фільмів, зняті за підтримки Фонду. Три з них, а саме - "Танець вітру" Раджана Кхоси (Індія), "Хто тут в біса Джульєта?" Карлоса Марковича (Мексика), "Довга подорож" Лі Гоанг (В'єтнам) - внесено до головної конкурсної програми "Тигр".

Оригінальною формою, яка особливо приваблює кінематографістів, є СінеМарт - ринок для майбутніх фільмів. Завдяки тому, що режисери та продюсери, об'єднані концепцією нового фільму, отримують там змогу ділових зустрічей з представниками найвпливовіших міжнародних виробничих і фінансових сил незалежного кіно (тобто, працівниками телеканалів, телекомпаній, різноманітних фондів), їхній фільм може отримати реальний шанс міжнародної копродукції. Пострадянським людям особливо цікаво дізнаватися і реально переконуватися, що незалежне кіно сьогодні на Заході означає незалежність від необхідності фінансового прибутку, тобто від великих приватних грошей, які вкладаються в кіно як у бізнес і які диктують комерційний стандарт. Отже, незалежність кіномистецтва в світі забезпечується лише свідомою політикою європейських держав, підтримуваною свідомими діями кіномитців та діячів культури, таких, наприклад, як організатори Роттердамського кінофестивалю.

Найбільший шанс на успішне завершення фінансування мають фільми, проекти яких потрапляють до каталогу СінеМарта і які стають його "офіційними" учасниками. Цього року до каталогу було подано 230 кінопроектів, з яких було відібрано 50. Серед них пропозиції англійського режисера та актора Алекса Кокса, бразильця Карлоса Райхенбаха, постійного учасника СінеМарта американця Шарля Брюнет. З пострадянських територій представлено проект казахського режисера Аміра Каракулова, який на минулому фестивалі виборов головний приз "Тигр" за фільм "Останні канікули". Слід відзначити, що певний попередній успіх у фестивальних показах значно підвищує шанси кінорежисера на СінеМарті.

На жаль, фільм вже відомого в Роттердамі українського кінорежисера Михайла Ілленка "Сьомий маршрут" не зміг взяти участь у головній програмі фестивалю внаслідок фінансової скрути на Україні - забракло коштів на англійські субтитри.

*За матеріалами фестивалю
О.Левченко.*

Обличчя

СПРАГА ЗА СИЛЬНОЮ ОСОБИСТІСТЮ

Костянтин Степанков
у ролі
Сидора Ковпака.

Костянтин Степанков - 70!

Перевтілення. Чудодійна магія акторського лицедійства. Мить - і ти комісар комісарів, ще мить - боярин Тугар Вовк, ще - і провідник народних месників Сидір Ковпак. Ще - і письменник Віктор Галузо. А це хто такий? - запитає читач. Письменник, який своїм словом бореться за охорону природи. Боротьба за збереження природи була релігією того героя, і якби сильніше прозвучав його голос, і більшим було бажання до нього прислухатись, як знати, може і вдалося б уникнути цієї трагічної дати - 26 квітня... Але, чи то проблема захисту Азовського моря не була такою актуальною, чи фільм "Море" не став творчою удачею, - до Віктора Галузо не прислухались. Його просто не помітили.

Важко назвати в українському кіно актора, який би впродовж 70-80-х, та й 90-х працював так плідно і так багато знімався. У титрах чи не третини випущених в Україні фільмів того періоду можна знайти його ім'я. Ось тільки

один рік - 1977-й: "Право на любов", "Весь світ в очах твоїх", "Талант", "Голубі блискавки", "Ненависть", "Свідоцтво про бідність", "Женці", "Спокута чужих гріхів", "Море". Впродовж року - 9 фільмів. Одне з двох:

або актор - професіонал високого класу, або ролі не дуже вимотували актора. Та, мабуть, слід погодитися і з одним, і з другим. Сьогодні немає змоги передивитися ці фільми, а на проекторі пам'яті вони не прокручуються, тож і героїв важко окреслити, відновити. Та й не дивно - відтоді минуло 20 років. Проте від "Захара Беркута" минуло ще більше, але Степанков у тому фільмі вкарбувався в пам'ять дуже виразно. Саме ця роль значною мірою "завинила" в тому, що актор став "на розхват". А для самого Леоніда Осики актор став справжнім талісманом - він знімав його ледь не в кожному наступному фільмі. Щоправда, то була не просто співпраця, а творче єднання, одним із секретів якого поділився сам режисер: йому дуже припала до душі атмосфера зйомок того фільму, творена актором разом із своїми колегами, зокрема, в душі назавжди залишився спів І.Миколайчука й К.Степанкова. І хоча пісня "Їхав козак за Дунай", яку вони співали, не увійшла до фільму, вона стала камертоном, який задавав тональність мистецького звучання "Захара Беркута".

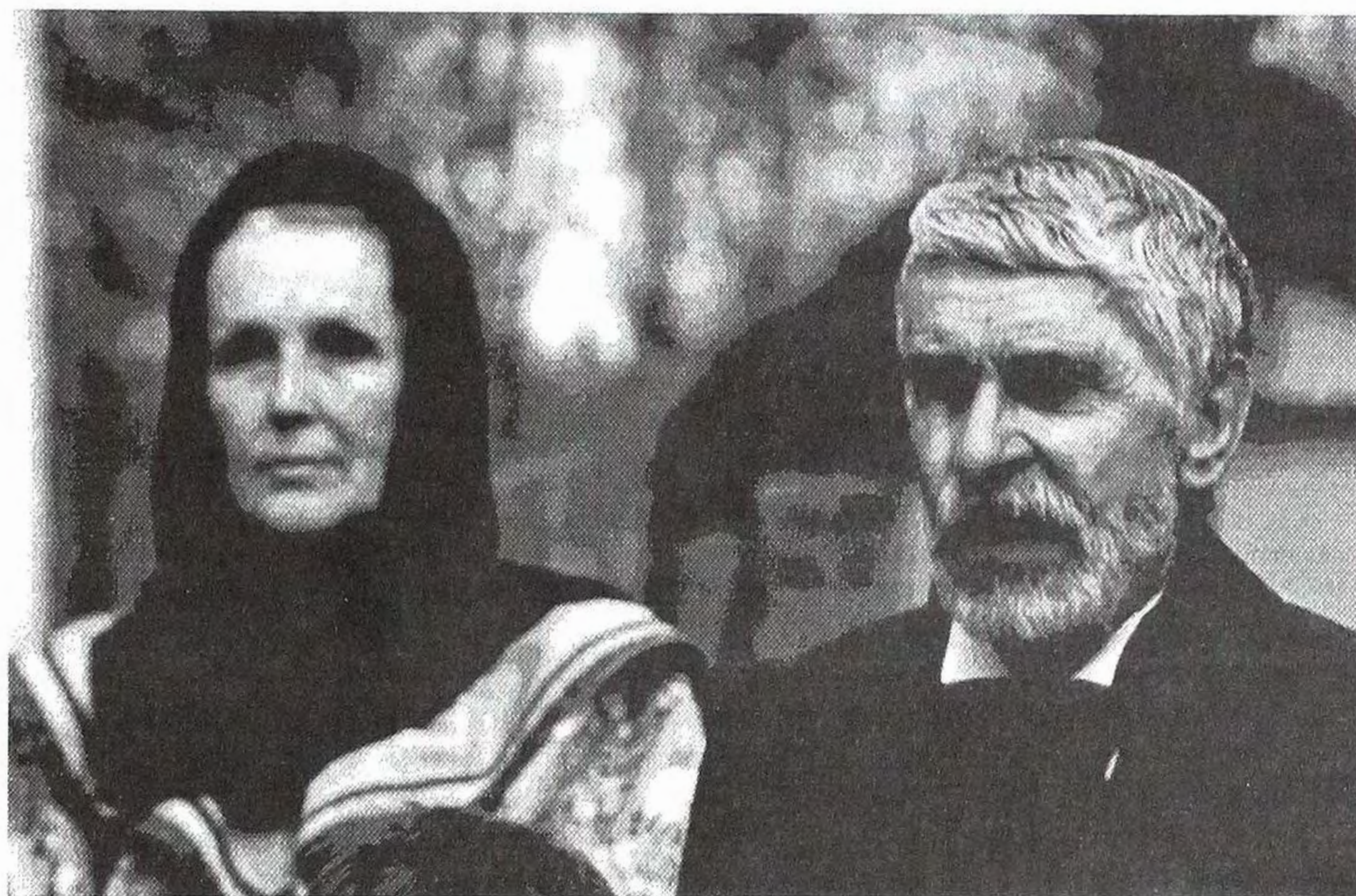
Справді, без атмосфери творчої гармонії, яка об'єднує всіх, фільм не відбудеться. Це можна сказати і про "Камінного хреста", і "Захара Беркута", де склалося згуртоване товариство.

Втім, атмосфера - це ще не все. Працездатність К.Степанкова мала також немале значення. А тому, що він умів працювати вправно і точно, його запрошували режисери різних поколінь і різних творчих спрямувань. Він був універсальний і при цьому, що для кіно вирішальне, не випадав з ансамблю. Іноді його використовували як декоративну постать, яка надавала фільму добротності й благонадійності (шлейф непохитного комісара комісарів), - можна пригадати екранізації Стельмахових романів "Щедрий вечір" та "Гуси-лебеді летять". Іноді потрібна була його чоловіча впевненість і твердість, яку не зрушити і не розхитати, - тоді в його героях з'являлася жорстокість Тугара Вовка...

Можна сказати, що актор надав певних рис обличчю українського кіно, а з іншого боку - українське кіно потребувало його обличчя.

Звичайно, експлуатація знайденого й напрацьованого на початку творчого шляху в експресивних та яскравих ролях не сприяла розвиткові актора. Але в цьому не його вина, й навіть не вина режисерів українського кіно. Застій паралізував творчі пошуки в цьому мистецтві, вимагав

Костянтин Степанков у фільмі "Комісари". Режисер М.Мащенко. 1970.

нудної звичності. Тож не дивно, що численні ролі періоду застою розвіялися як дим, розтанули в швидкоплинному часі. Залишилося справжнє. Якщо говорити про К.Степанкова, то, гадаю, що в арсеналі його творчих набутоків залишиться образ українського господаря, на якому тримається земля. Трудівника, який, попри всі війни, дбає, аби господарство було доглянуте, щоб родило в полі й було в господі, щоб діти не збилися з шляху, продовжили родинні традиції. Згадаймо "Анничку" Бориса Івченка. Тут у Степанкова роль другого плану, він зіграв батька Аннички. Він має споконвічну роботу й, дізнавшись, що його донька доглядає партизана, якого випадково знайшла в лісі і в якого закохалась, роз-

биває її щастя, бо ж дівчина молода, не знає, де воно справжнє щастя. А справжнє не в злиднєві-партизанові, а в красені Романові, хазяйській дитині. Звичайно, тоді його герой сприймався тільки як негативний, але з відстані часу бачиш певну логіку в сталості його переконань, в одвічній роботі коло господарства (партизани приходять і відходять, а життя на землі мусить тривати). Актор у невеликій за обсягом ролі ґрунтовно й достовірно змалював портрет людини твердого характеру, житейської мудрості.

Герой Степанкова у "Камінному хресті" - той же газда, який жив років на п'ятдесят раніше. Іван Дідух кличе двох своїх сусідів (В.Симчич та К.Степанков) задля незвичної okazji - він упіймав зло-

Раїса Проніна та Костянтин Степанков у фільмі "Пристрасть" за повістю Марка Вовчка "Павло Чорнокрил". Режисер Олег Бійма. "Укртелефільм", 1998.

К.Степанков у фільмі "Пристрасть". Фото Л.Заценка.

дія, і потрібно вчинити над ним розправу. Злодій виявляється не озлобленим хижак, а битим долею нещасливцем, який готовий спокутувати вину перед господарем. Газда вже й відпустив би його з Богом, але зробити це не велить звичай. Та ще сусіди, які статечно сидять за столом, випиваючи чарку за чаркою, аби бути "контентними"... З почуттям значущості моменту готують себе до сповнення кари. Гострий колючий погляд з-під густих брів героя Степанкова нічого доброго для злодія не віщує. Психологічно напружена сцена виростає зі складної опозиції добра і зла, де одне і друге на наших очах немов би міняються місцями. Непомітно співчуття починає викликати не потерпілий, а злодій. І в тому, що такий акцент з'являється, значна роль Степанкова з його твердістю, небажанням відступати від звичаїв і міняти власні наміри. Це прояв сили, яка, на відміну від Дідуха, не піддається хвилинним слабкостям.

Цю рису актор розвинув у інших ролях - в "Комісарах" М.Машенка і в Тугарі Вовку ("Захар Беркут" Л.Осики). Критики захоплювалися грою Степанкова, деякі навіть говорили, що його персонаж затінив Захара Беркута. А справа в тому, що, на відміну від цілісної особистості вождя Тухольської громади, герой Степанкова був двоїстою людиною. Як боярин, займаючи території, бажаючи ствердити свою владу над місцевим лю-

дом, він тут же готовий продати і цих людей, і цю землю загарбницьким ордам монголо-татар. З одного боку, вимушено, а з іншого - добровільно він рушає до ординського табору і служить їм, не піддаючи сумніву своїх вчинків. Він зіграв людину, яка визнає тільки владу сильних, й зіграв так, що образ сприймався як актуальний, як непроминутий.

Загалом, Степанкову личать ролі вождів - це підтвердив створений ним образ канонізованого ватажка народних месників Сидора Ковпака (трилогія "Дума про Ковпака" - "Набат", "Хуртовина", "Карпати, Карпати", 1973 - 1976, режисер Т.Левчук) - саме за неї він дістав найвище звання - народний артист СРСР, а також на Всесоюзному кінофестивалі в Ризі - премію за краще виконання чоловічої ролі. Зрозуміло, сьогодні ця постать інтерпретується інакше, незаперечним залишається одне - і сам Ковпак, і війна, яку він вів, є фактом історії. Творячи монументальний екранний пам'ятник Ковпаку, Степанков прагнув надати йому людських рис, але тут актор ніяк не двоївся - його герой не знав сумнівів, можна сказати, що був народжений для війни, війни не прямої, де фронт, а війни підступної, з хитрощами, зрадами і камуфляжами. Ясна річ, знімаючись у цьому фільмі, актор ідеалізував свого героя так само, як і комісара комісарів, який відмовляв і собі, і своїм підопічним

у сумнівах. Данина часові, офіційній ідеології, яка вимагала від кінематографа саме таких "крицевих" героїв. І якби вони не подавалися з такою мірою серйозності, - а саме цього вимагала ідеологія, - їх можна було б назвати суперменами.

Цікаво, що не особливо міняючи барви акторської палітри, актор зіграв у фільмі А.Микульського "Вишневі ночі" сексота, який позірно служить в УПА, але разом з тим доносить на них у НКВС. Але це вже фільм початку 90-х, нова епоха в історії України, в кіно. 1993 року Степанков знову знявся в Л.Осики ("Гетьманські клейноди") - зіграв роль господаря хутора, який співчутливо налаштований до позитивних героїв фільму (сотника Журби та гетьманівни Олени, яким випало зберігати гетьманські клейноди). Степанков органічний в образі заможного українця Уласа, тут уже йому не треба згинатися перед ворогом, навпаки, він проявить спритність, вміння захищатися - час такий, що треба бути до всього готовим.

Минулого року глядач, який полюбляє телевізійні серіали, зміг зустрітися з відомим кіноактором - цього разу на телеекрані. Він знявся в серіалі "Роксолана" - режисер Б.Небієридзе доручив йому роль непохитного володаря Османської імперії Селіма, батька Сулеймана. Не дуже багато екранного часу дісталось К.Степанкову, вже на початку фільму його герой помирає, але чимало експресії й вогню вкладає він в застереження: не допустити жінку до керма його імперії...

Минає час. Фільмів в Україні знімається мало. Акторам боляче. І не тільки тому, що їх позбавили засобів до життя. Їх позбавили головного - творчості. Без цього - що за життя? Тим більше, для актора такого масштабу, як Костянтин Степанков. І все-таки, хоч зрідка, але він знімається, про що свідчить роль у фільмі "Пристрасть", над яким зараз працює О.Бійма. А в минулому - справжнісіньке велелюддя персонажів; тож віддаймо шану зробленому.

Лариса Брюховецька.